

Правове регулювання професійного спорту в Україні

*Сердюк В.В., студент гр. Ю-05 юридичного факультету СумДУ
Науковий керівник – Чередниченко Н.В. ст. викладач кафедри права СумДУ*

У зв'язку з тим, що професійний спорт є одним з найбільш специфічних та динамічних суспільних явищ, зростає необхідність його чіткого правового регулювання. Але на даному етапі розвитку відносини в сфері професійного спорту в Україні на законодавчому рівні практично не врегульовані. Це призводить до багатьох негативних наслідків, які, перш за все, виникають у сфері взаємодії суб'єктів професійних спортивних відносин. У зв'язку з цим назріла гостра необхідність у чіткій правовій регламентації відносин в сфері професійного спорту [1, с. 4].

Сучасні суспільні відносини в Україні, що виникають під час зайняття професійною спортивною діяльністю, є новими для нашої держави, їх розвиток розпочався ще за часів СРСР.

Так, у радянські часи спорт вважався аматорським, і ним займалися переважно в умовах паралельної трудової діяльності на підприємствах, в уста- новах та організаціях. Увага зайняттю спортом приділялася у зв'язку із необхідністю ще у довоєнні часи підготовлювати дітей та молодь до належної фізичної форми на випадок війни. Більше уваги приділялося масовому спорту під гаслом «Готовий до праці та оборони!». Професіоналізація спорту в СРСР відкрито не визнавалася, що було свого роду продовженням концепції аматорських Олімпійських ігор, підтримуваною довгий час Міжнародним олімпійським комітетом. До Другої світової війни МОК підтримувала принцип, згідно з яким участь в Олімпійських іграх професійних спортсменів не допускалася.

Після Другої світової війни підхід до Олімпійських ігор змінився і все частіше з'являються думки, що це мають бути змагання кращих спортсменів. Однак при цьому все ще діяли правила допуску до Олімпійських ігор, згідно з якими професіонали до них не допускалися.

Процес професіоналізації змінив обличчя олімпійського спорту, що призвело до зростання матеріального стимулювання спортсменів-аматорів (стипендії, премії, гонорари за комерційні старты, винагороди за рекорди і призові місця).

У Радянському Союзі спортсмени-професіонали утримувались за рахунок держави і вважалися аматорами, оскільки насамперед отримували грошові кошти за трудову функцію, яку вони нібито виконували на основному місці роботи, де були працевлаштовані. Тобто спорт ні в якому разі не визнавався комерційним. Водночас, спортсменам намагалися надати задовільні умови життя шляхом дарування в якості відзнак предметів побуту, іноді – житла.

В СРСР на початку 80-х років ХХ століття було прийнято рішення про те, що спортсмени можуть заробляти гроші своєю спортивною діяльністю. Однак ці кошти не були власністю спортсменів, а належали утвореним при національ-них федераціях фондам. При цьому спортсменам покривалися лише витрати, пов'язані з участю в змаганнях чи тренуваннях [2, с. 425-426].

На сьогодні питання професійного спорту є вирішеним на законодавчому рівні нашої держави. Зокрема, законодавством України встановлено, що професійний спорт - комерційний напрям діяльності у спорті, пов'язаний з підготовкою та проведенням видовищних спортивних заходів на високому організаційному рівні з метою отримання прибутку.

Діяльність у професійному спорті спортсменів, тренерів та інших фахів-ців, яка полягає у підготовці та участі у спортивних змаганнях серед спортсмен-нів-професіоналів і є основним джерелом їх доходів, провадиться відповідно до Закону «Про фізичну культуру і спорт» [3], Кодексу законів про працю України та інших нормативно-правових актів.

Спортсмен набуває статусу спортсмена-професіонала з моменту укладен-ня контракту з відповідними суб'єктами сфери фізичної культури і спорту про участь у змаганнях серед спортсменів-професіоналів [3].

Професійний спорт (ст. 38 вказаного Закону), відрізняється від спорту вищих досягнень та масового спорту тим, що він є “основним джерелом доходів” осіб, що займаються ним, або допомагають спортсменам в їх спортивній діяльності (спортсмени, тренери та інші фахівці).

В. П. Василькевич, у своїй дисертаційній роботі пише, що професійний спорт є одним із різновидів спорту, але має свої особливості. Його можна розглядати як самостійний вид трудової діяльності, за яку спортсмен отримує систематичну зарплатню. На думку дослідника, трудова

діяльність професійних спортсменів має ряд особливостей, які потребують диференційованого підходу до регулювання трудових відносин професійних спортсменів, що не виключає змоги єдиного застосування норм трудового права. Виділені критерії диференційованого правового регулювання праці професійних спортсменів як “особливий характер” і “умов їх праці”, при цьому особистий характер праці проявляється в підвищенні фізичного і психологічного навантаження під час підготовки до змагань і участі у них. До особливих умов праці віднесено відсутність чіткого місця роботи, необхідність частих переїздів і виступів на змаганнях, в тому числі в дні, які є вихідними або святковими [1, с.117]. Дослідник М. П. Козіна вважає, що специфіка праці професійних спортсменів, не виключає, а надає своєрідність прояву ознак найманої праці (робота на одного роботодавця, за його розпорядженням, у встановлений час і т.д.) і служить ще одним важливим свідченням, яке підтверджує трудову правову природу правовідносин професійного спортсмена як працівника і фізкультурно-спортивної організації як роботодавця [2, с. 427].

Г. С. Бордюгова, проводячи дослідження з метою визначення місця спортивного права в національній правовій системі, пише: «Щодо трудового права та співвідношення із ним спортивного права, то подібність рис цих галузей полягає у тому, що праця робітників фізкультурно-спортивної сфери має власну специфіку, особливо щодо трудової діяльності професійних спортсменів, і такі відносини є предметом регулювання саме спортивного права. Наприклад, договір оренди спортсмена за своєю природою є змішаним, оскільки має риси як угоди цивільно правової, так і трудової. Спортсмена роботодавець - клуб здає в оренду, але водночас сам спортсмен виконуватиме трудові обов'язки у клубі, який взяв його в оренду» [4, с. 145–146].

При цьому дослідниця, обґрунтовуючи свою позицію, яка полягає у тому, що діяльність спортсменів виходить за рамки предмета трудового права та не може ним регулюватись, вказує, що «...багато норм продиктовані міжнародними федераціями з видів спорту, кожний вид спорту має свої специфічні вимоги щодо регулювання праці спортсменів цього виду спорту. Іноді вимоги, які ставлять міжнародні федерації з видів спорту щодо встановлення тих чи інших обов'язків для професійних спортсменів як категорії працівників, суперечать внутрішньому законодавству. Так, наприклад, в ігрових видах спорту, спортивний клуб не може розірвати контракт зі спортсменом до закінчення змагального сезону, або ж у так званий «захисний» захист; у футболі він становить три роки; спортсмен не може розірвати контракт із роботодавцем - клубом, навіть якщо його не влаштовують умови праці, тощо» [4, с. 146].

Н. Б. Болотіна підкреслює, що «...метою норм трудового права є регламентація триваючих трудових відносин у процесі праці (а не разових завдань) шляхом установа мінімальних гарантій (наприклад, мінімальної відпустки, мінімальної заробітної плати), максимальних обмежень (наприклад, норми робочого часу, норми праці, тощо), захисних процедур (наприклад, підстави і порядок звільнення з ініціативи власника, додержання гарантій при звільненні, порядок оскарження незаконного рішення тощо)» [5, с. 53].

Професійний спорт як діяльність, що є роботою певного виду, виконується систематично, має певну мету (участь у змаганнях), здійснюється за рахунок коштів роботодавця та з підляганням установленим ним правилам «трудоного розпорядку» (збори, тренування, розпорядок дня, заборона вживати алкогольні напої, тощо), за неї спортсмен отримує грошову винагороду, обумовлену укладеним трудовим договором, – є найманою працею зі своєю специфікою, що зумовлена особливостями здійснюваної діяльності. Тому професійний спорт, як наймана праця, є предметом трудового права, а отже, суспільні відносини, що виникають у процесі використання здібностей спортсменів до участі у змаганнях, повинні бути об'єктом регулювання норм трудового законодавства [2, с. 428].

Отже, можна зробити висновок, що професійний спорт на сьогоднішній день не врегульований нормами трудового законодавства. Це насамперед пов'язано з переходом нашої країни до ринкових відносин, які диктують нам свої умови та жорсткі правила конкуренції за принципом “якщо ти в формі, то ти потрібен”. Щоб цього не сталося, необхідно захистити професійних спортсменів від того, щоб їхня праця перетворилася в комерційну діяльність, де здоров'я, життя, моральний стан спортсмена не є цінністю суспільства, а це, як ми знаємо, суперечить Основному Закону нашої держави, так як Україна є правовою та соціальною

державою. Тому такі відносини, що виникають під час виконання професійними спортсменами своєї діяльності, повинні регулюватися трудовим правом.

Література:

1. Василькевич В. П. Гражданско-правовое регулирование отношений в области профессионального спорта: [Электронный ресурс]: Дис.. канд. юрид. наук. — Казань, 2006. — 216 с.
2. Козіна М. П. Професійна діяльність спортсменів як об'єкт правового регулювання нормами трудового законодавства / Публічне право № 4 (8) (2012) –с. 425-426
3. Про фізичну культуру і спорт: Закон України // ВВР України. - 1994. – № 14. – Ст. 80.
4. Бордюгова Г. С. Місце спортивного права в національній правовій системі /Г. С. Бордюгова // Право України.– 2009. – № 3. – 188 с. – С. 144–147
5. Болотіна Н. Б. Трудове право України : [підруч.]. – 2-ге вид., стер. / Н. Б. Болотіна. – К. : Вікар, 2004. – 725 с.

Міжнародно-правове забезпечення стабільності та безпеки суспільства: матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів та студ. юридичного фак-ту, м. Суми, 25 травня 2013 р. / Ред.кол.: А.М. Куліш, М.М. Бурбика, М.І. Логвиненко, В.М. Семенов, А.В. Баранова. — Суми: СумДУ, 2013. — С. 197-199.